

Irena E.Kotowska
Agnieszka Chłoń-Domińczak
Instytut Statystyki i Demografii
Szkola Główna Handlowa

*O roli wykształcenia wyższego w warunkach
nowej demografii Europy*

Kongres Rozwoju Edukacji

18-19 listopada 2015 r.

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

- Nowa demografia Europy – specyfika zmian procesu reprodukcji w Europie i jego konsekwencje (zmiany liczby ludności i struktur wieku)
- Zmiany struktur wieku a perspektywy wzrostu ekonomicznego
- Zmiany struktur wieku a rozwój kapitału ludzkiego (pomiar kapitału ludzkiego na poziomie indywidualnym i w skali makro)
- Wykształcenie wyższe jako zasadnicza stymulanta wzrostu kapitału ludzkiego

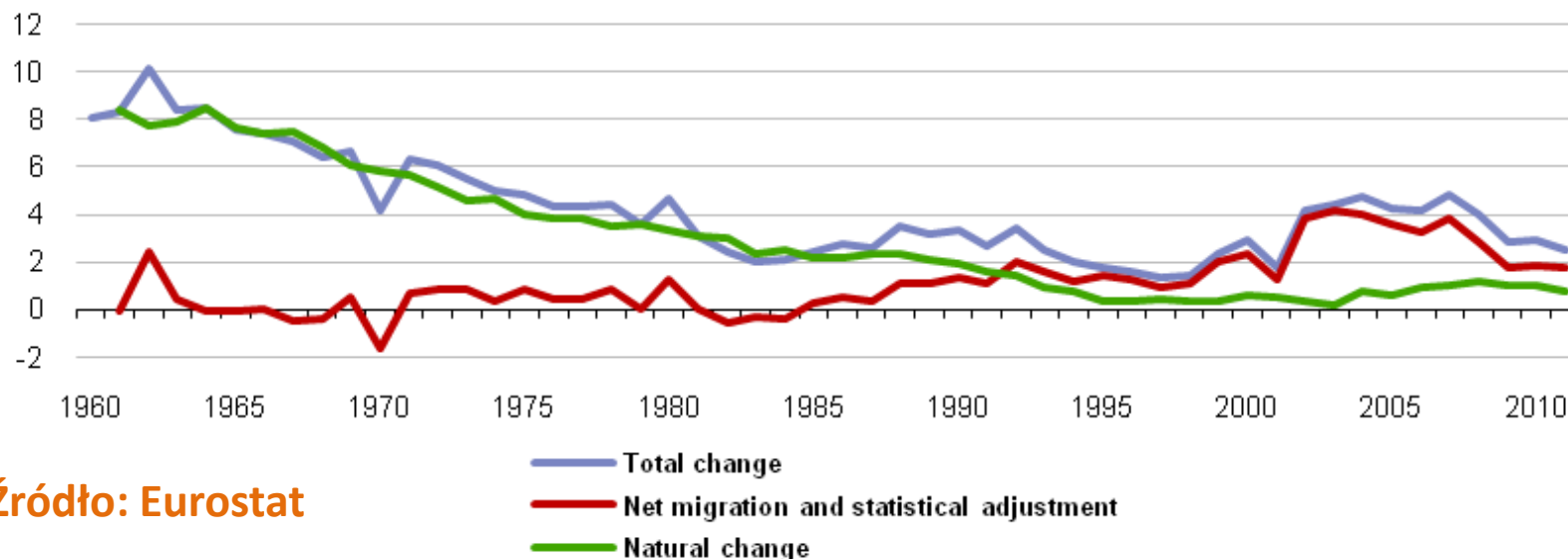
Zmiana demograficzna w Europie nadaje szczególne znaczenie wykształceniu wyższemu w kontekście jej przewidywanych skutków dla wzrostu gospodarczego

Nowa demografia Europy

D.J.van de Kaa (2003), nowy porządek demograficzny:

- utrzymywanie się płodności na poziomie, który nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń
 - stałe wydłużanie się życia ludzkiego
 - rosnąca rola migracji międzynarodowych w kształtowaniu dynamiki ludności
- najniższa** płodność (w historii i w porównaniu z innymi regionami świata) płodność, **najdłuższe** trwanie życia (największa liczba osób sędziwych) oraz **najwyższa** intensywność imigracji

Składniki dynamiki ludności, UE-27, 1960-2011 (wskaźniki roczne na 1000 osób)

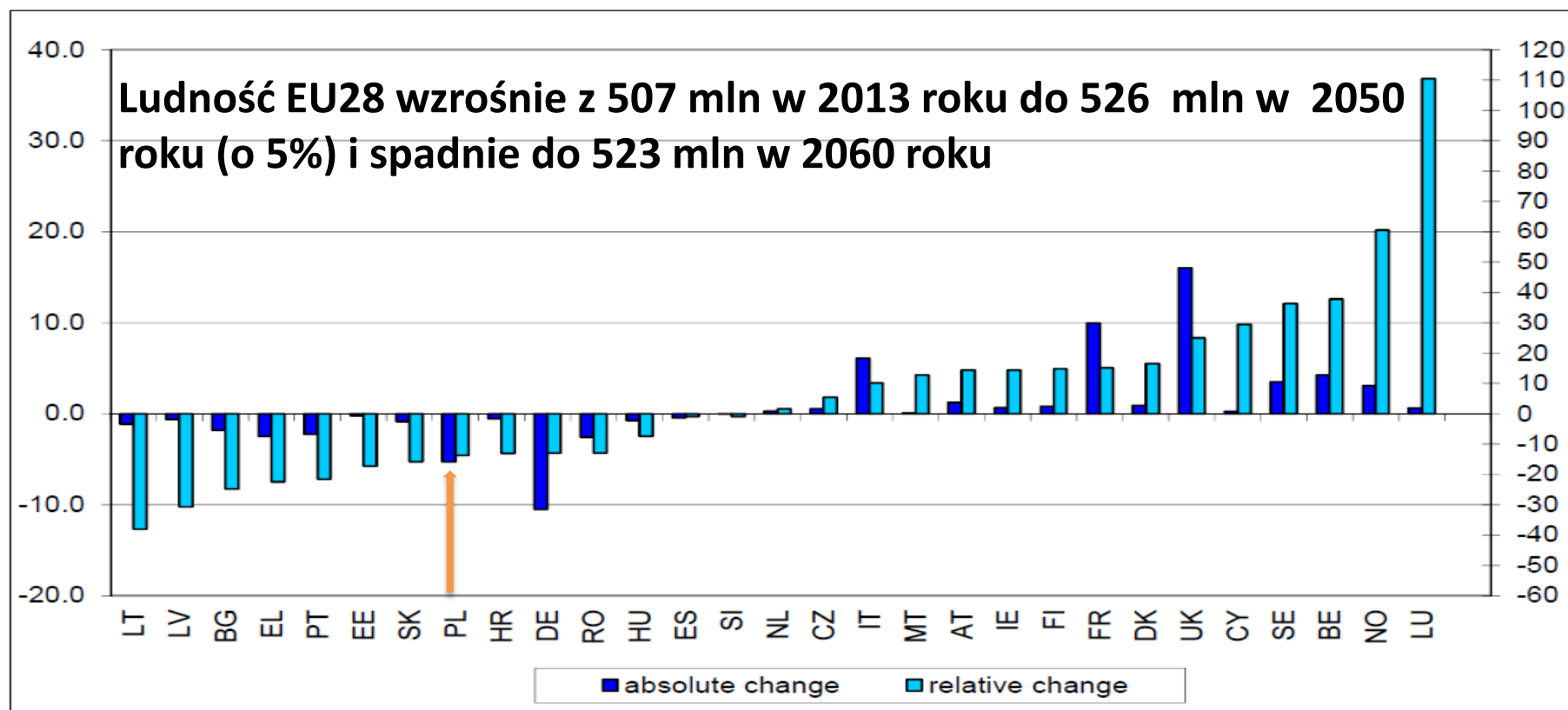

Źródło: Eurostat

Skutki zmian procesu reprodukcji ludności:

- spadek przyrostu naturalnego
- spadek lub stabilizacja liczby ludności
- zmiany struktury wieku ludności

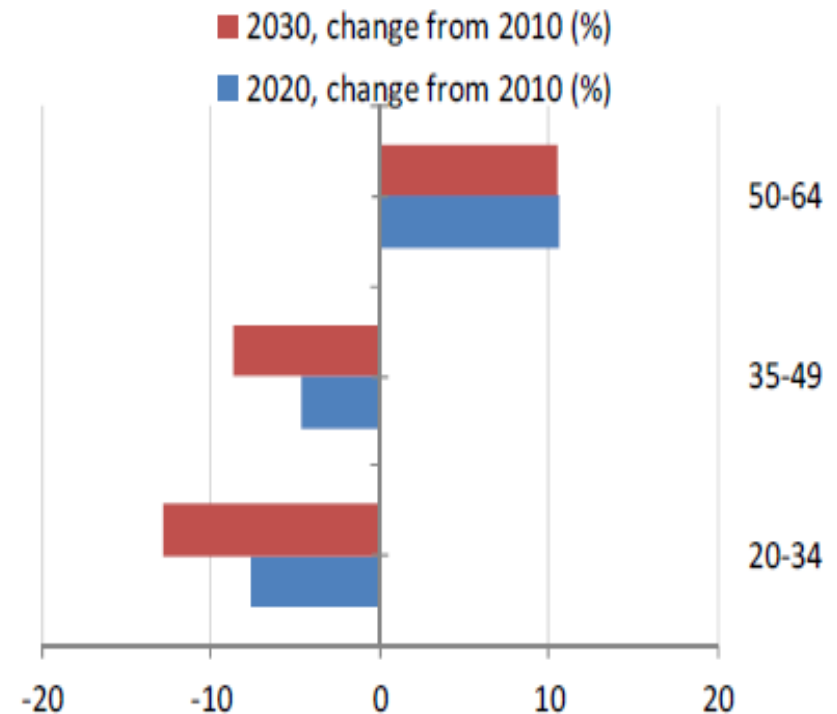
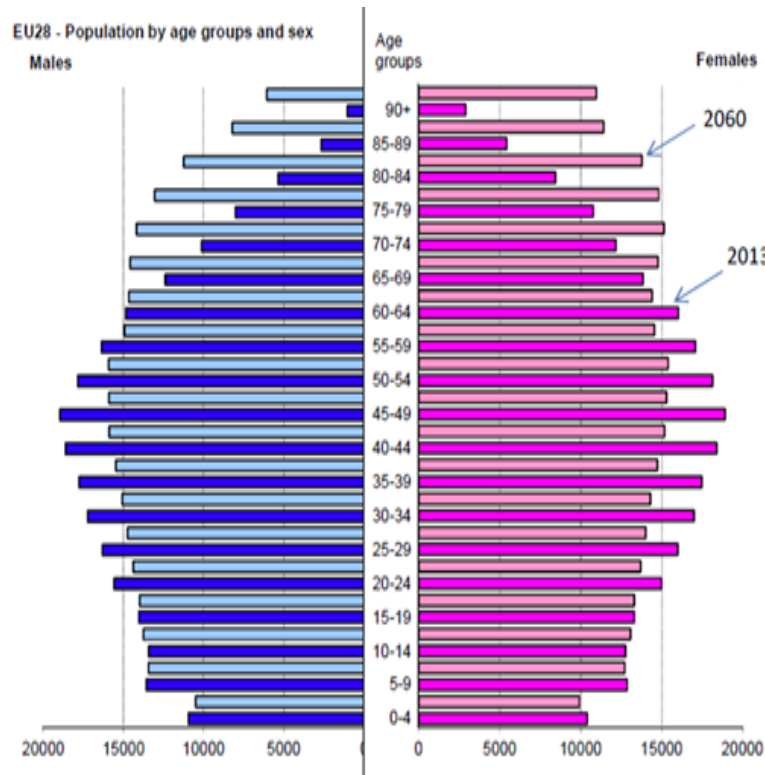
Przewidywane zmiany liczby ludności i jej struktury wieku w krajach Unii Europejskiej w latach 2013-2060 (EUROPOP 2013)

Źródło: The 2015 Ageing Report. Economic and budgetary projections for the 28 EU Member States (2013-2060), European Economy 3|2015, s.21

Głębokie i trwałe zmiany struktury wieku ludności

- przyspieszenie starzenia ludności
- spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym - Europa jedynym kontynentem doświadczającym spadku liczby osób w wieku produkcyjnym
- starzenie się potencjalnych zasobów pracy

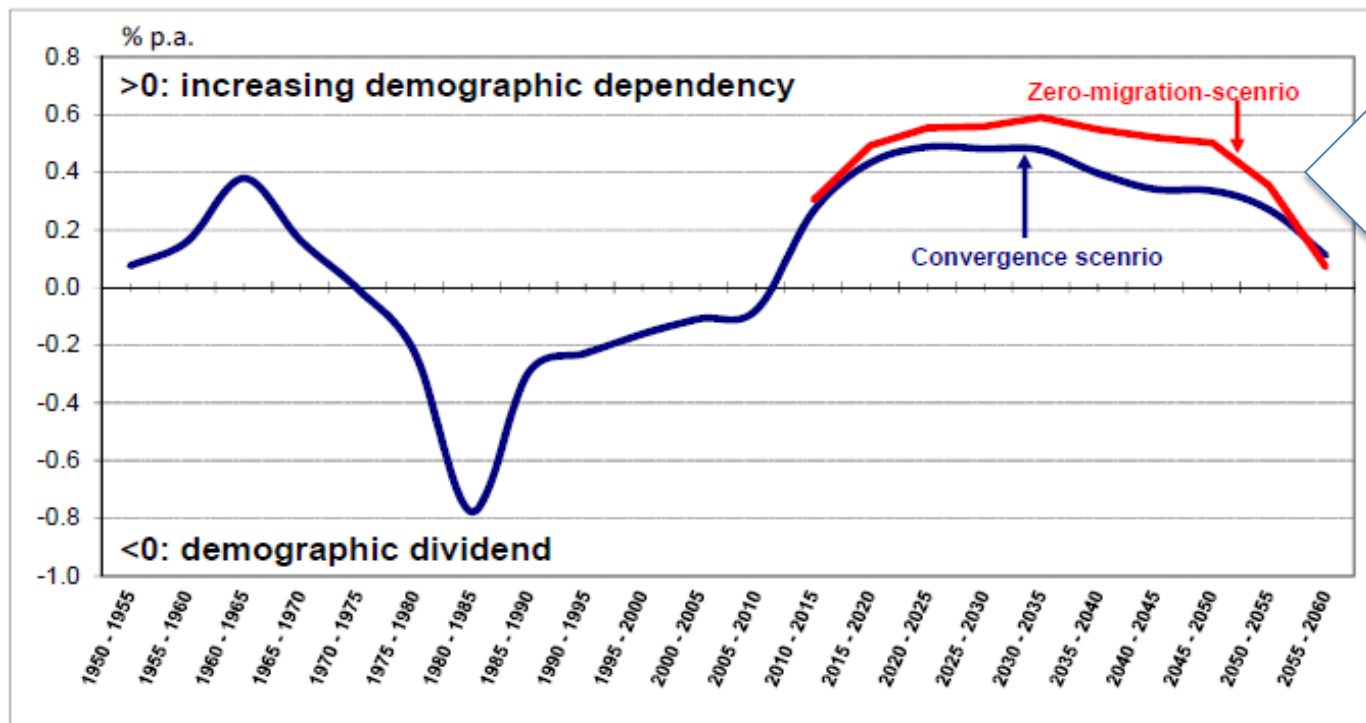

Źródło: The 2015 Ageing Report. Economic and budgetary projections for the 28 EU Member States (2013-2060), European Economy 3|2015, s.20

Źródło: J.Peschner & C. Fotakis, Growth potential of EU human resources and policy implications for future economic growth, Working Paper 3/2013, European Commission, s. 8

Zasadnicza długookresowa zmiana dywidendy demograficznej

relacja między liczbą ludności ogółem a liczbą ludności tworzącą potencjalne zasoby pracy (ludność w wieku produkcyjnym, 20-64 lata)

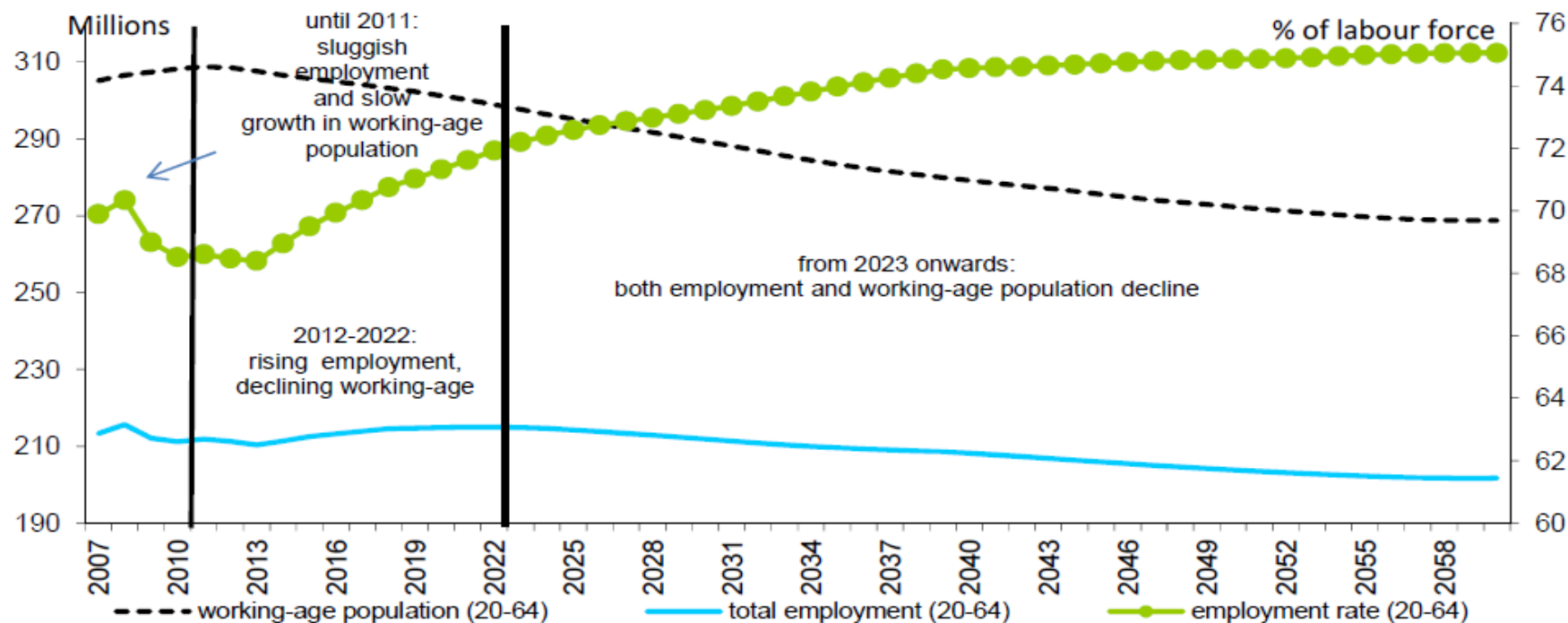
Znaczenie imigracji dla kształtowania się dywidendy demograficznej

Sources: Eurostat Europop2010 population projection; before 1990: UN population estimates per country; illustration follows Coomans (2012), p. 199-200.

Źródło: J.Peschner & C. Fotakis, Growth potential of EU human resources and policy implications for future economic growth, Working Paper 3/2013, European Commission, s. 7.

Spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym a zmiany zatrudnienia

Graph 1: Population and employment developments, EU (million)

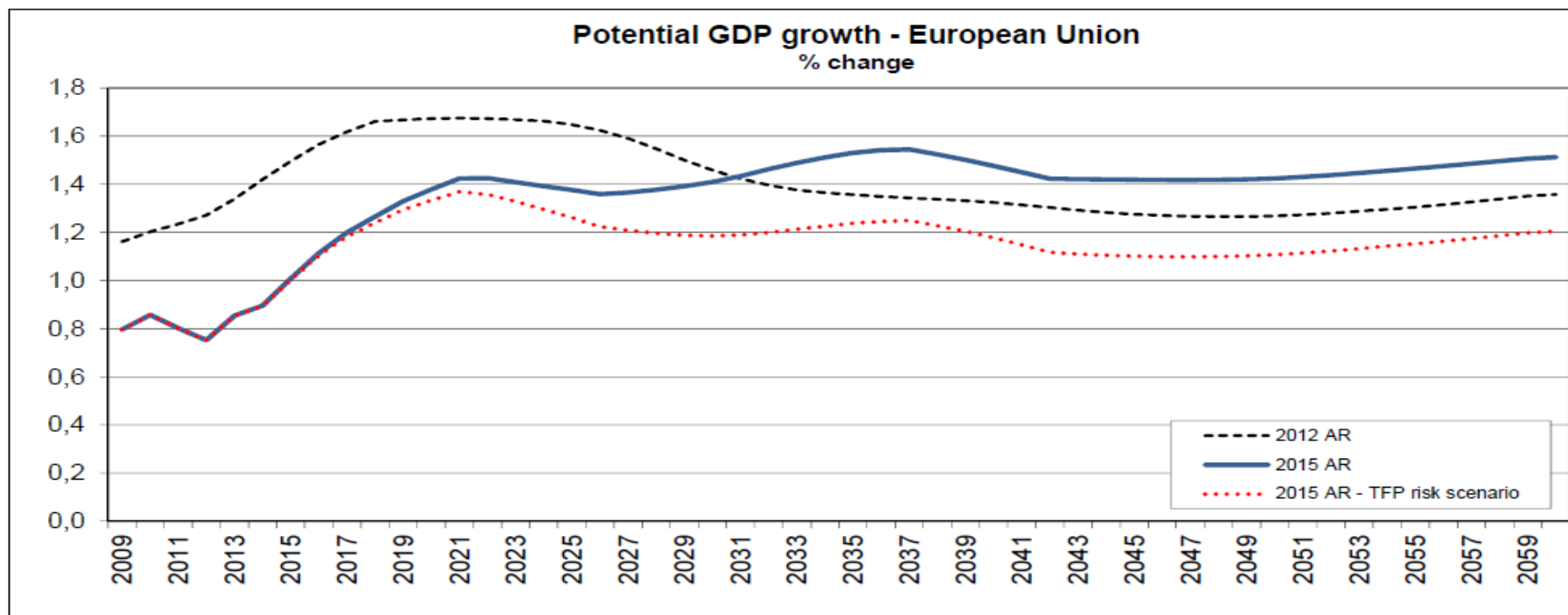
Source: Commission services, EUROPOP 2013, EPC.

Source: The 2015 Ageing Report. Economic and budgetary projections for the 28 EU Member States (2013-2060), European Economy 3 | 2015, s. 3.

Perspektywy wzrostu PKB

przy założeniu wzrostu wskaźników zatrudnienia/aktywności zawodowej
i wzrostu produktywności

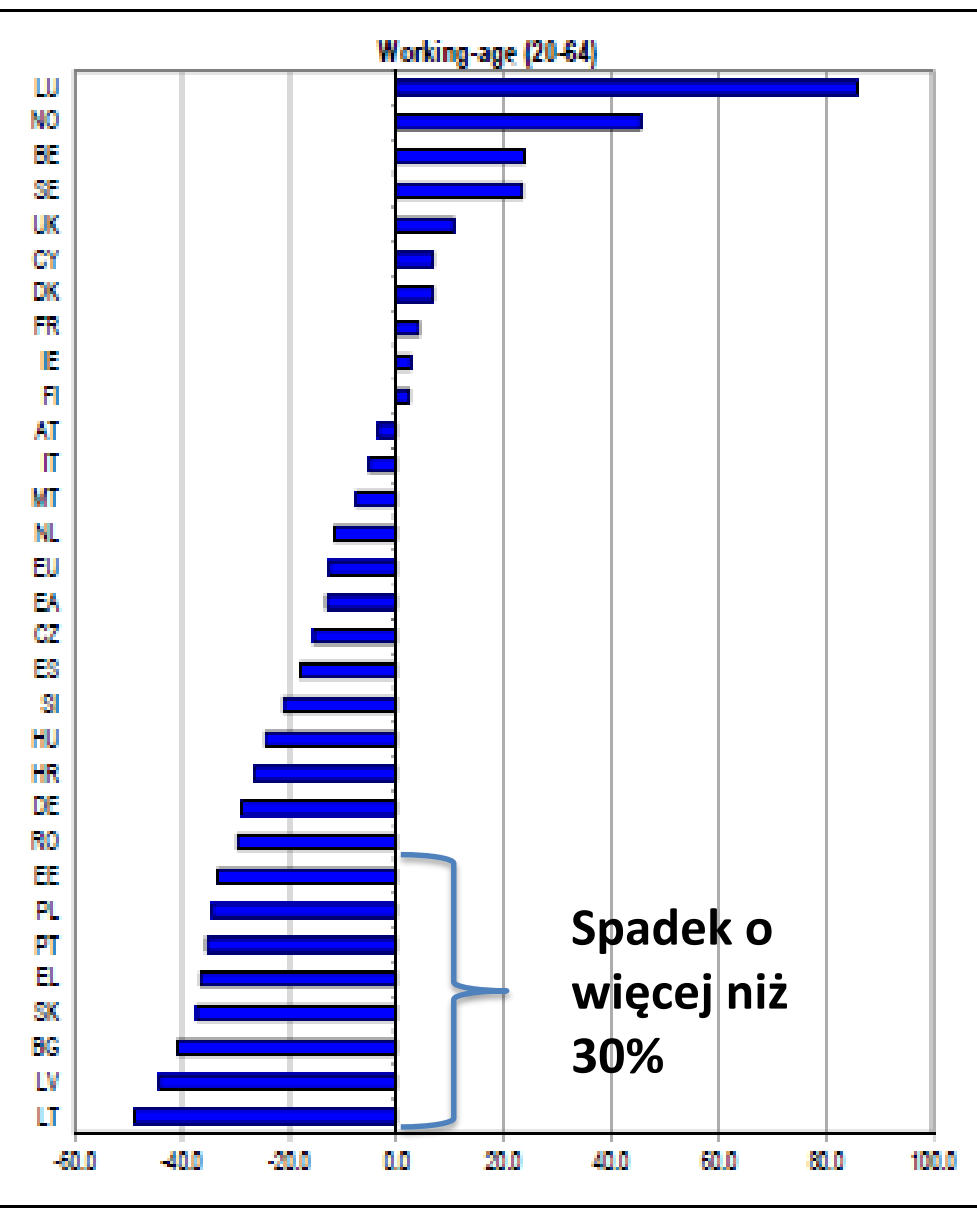
Graph I.3.3: Potential GDP growth compared

Source: Commission services, EPC.

Źródło: The 2015 Ageing Report, Underlying Assumptions and Projection Methodologies, European Economy 8/2014, s. 87.

Relatywne zmiany wielkości populacji w wieku 20-64 lata w okresie 2013 -2060 w krajach UE

- Tylko w 10 krajach UE przewidywany jest wzrost (FI, IE, FR, DK, CY, UK, SE, BE, NO, LU)
- W krajach LT, LV, BG, SK, EL, PT, **PL**, EE prognozowany spadek będzie w przedziale 30-49%
- **Czy jest możliwe przeciwdziałanie spadkowi kapitału ludzkiego na poziomie całej populacji w tych krajach, które wraz z redukcją potencjalnych zasobów pracy doświadczą intensywnego starzenia się populacji?**

Kapitał ludzki

– pomiar na poziomie indywidualnym i w skali makro

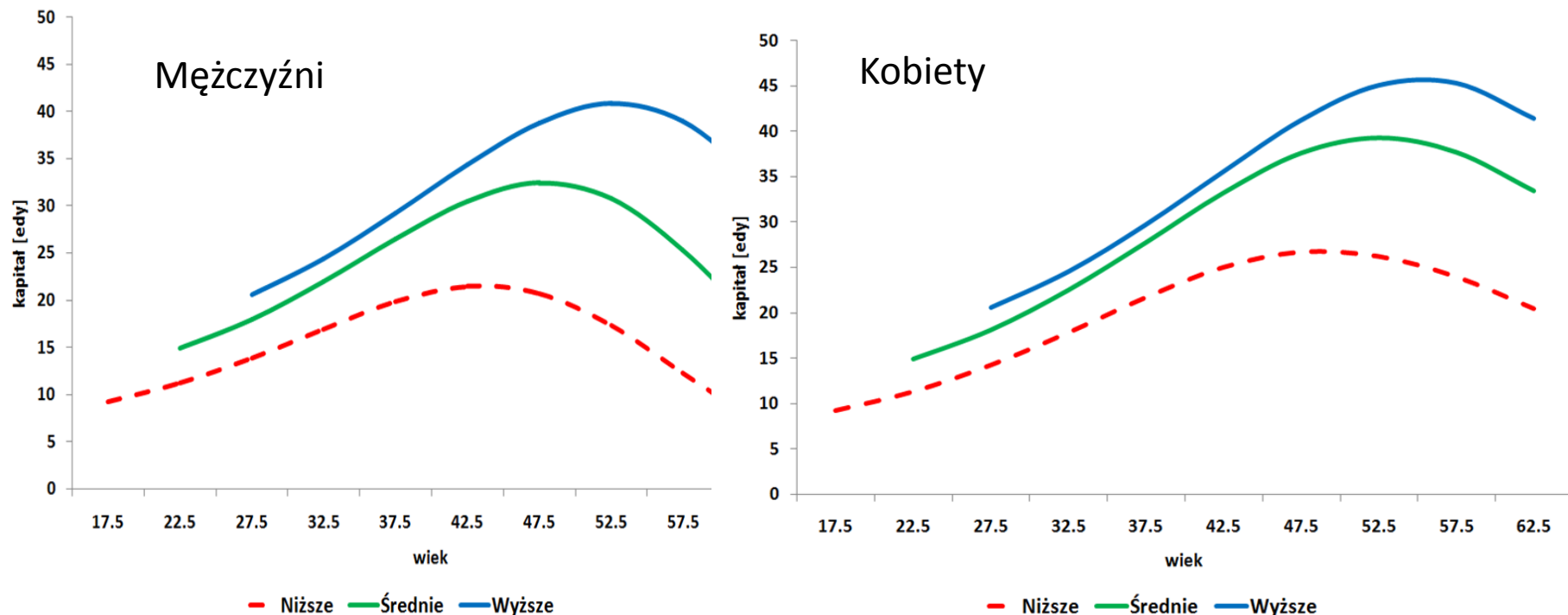
M.Stonawski, Kapitał ludzki w warunkach starzenia się ludności a wzrost gospodarczy, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2014

Pomiar kapitału na poziomie indywidualnym w przebiegu życia i na poziomie całej populacji uwzględniający:

- formalne wykształcenie
- zdobywanie wiedzy i umiejętności podczas kariery zawodowej
- stan zdrowia jako czynnik wpływający na deprecjację wiedzy
- starzenie się wiedzy i umiejętności
- zapominanie nabytej wiedzy
- interakcje między jednostkami (w skali populacji)

Szacunek kapitału ludzkiego na poziomie indywidualnym

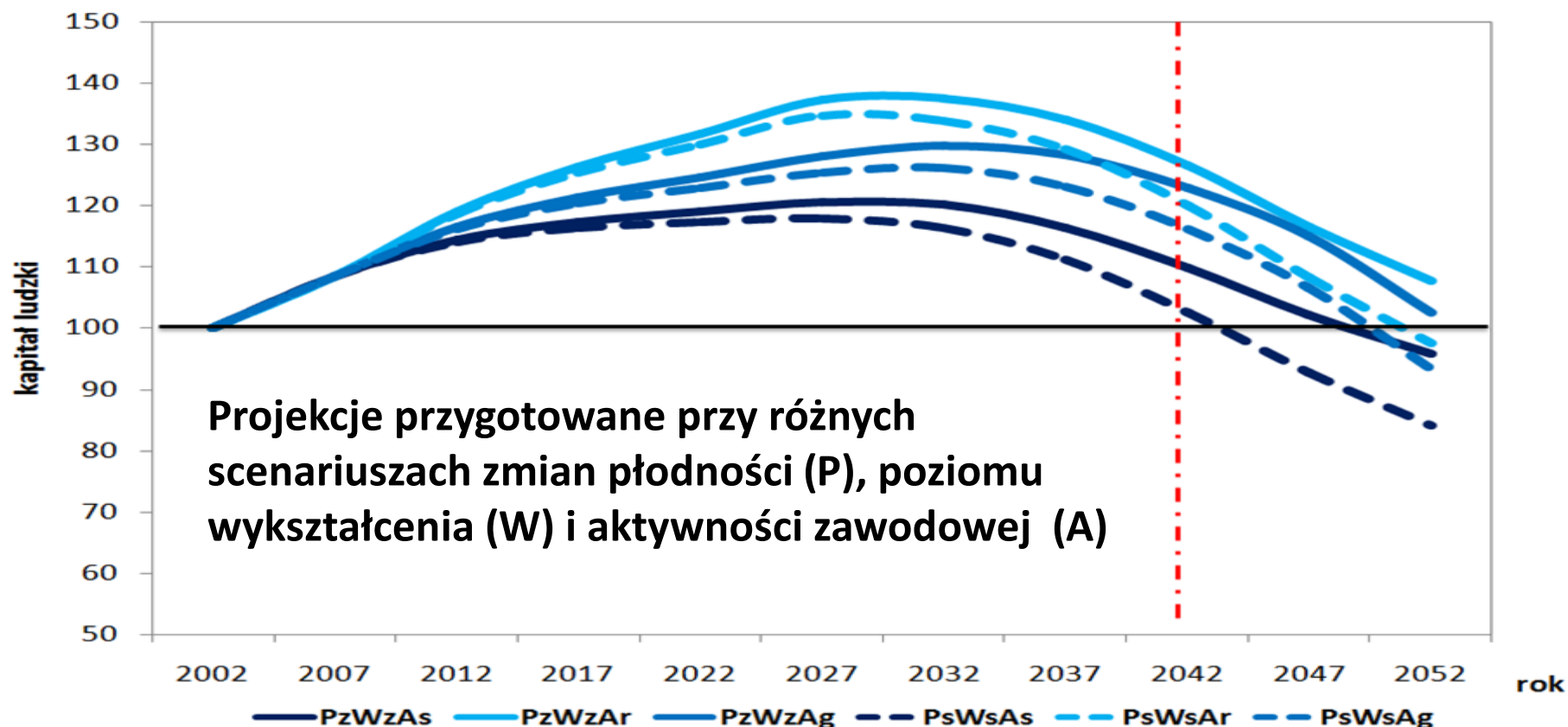
Profile kapitału ludzkiego według wieku i poziomu wykształcenia

,ed' – jednostka kapitału ludzkiego wprowadzona w pracy: S.W. Polachek& W.S.Siebert, 1993, Economics of Earnings, Cambridge University Press; reprezentuje umiejętności, kwalifikacje i doświadczenie zawodowe pozyskane przez jednostkę w przebiegu życia (s.20)

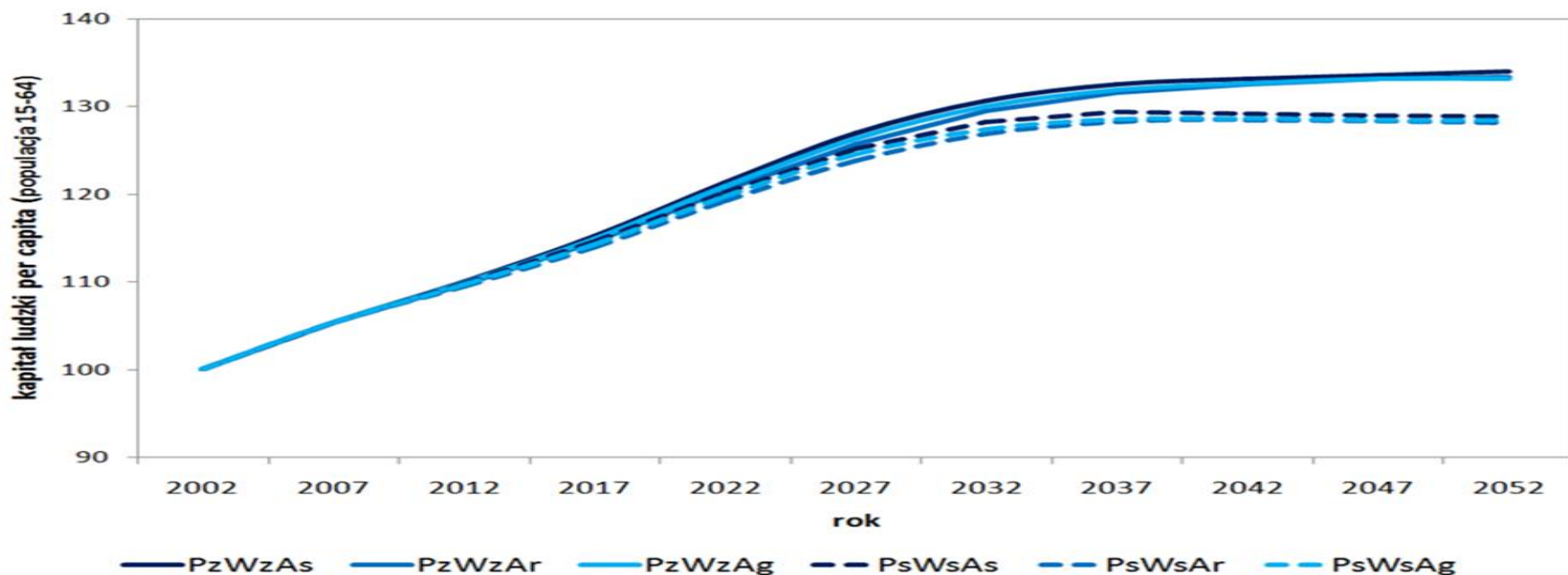
Szacunek kapitału ludzkiego na poziomie populacji

Projekcje kapitału ludzkiego w Polsce w latach 2002 – 2052
(populacja w wieku 15-64 lata)

Szacunek kapitału ludzkiego w Polsce

Kapitał ludzki w Polsce per capita w latach 2002 – 2052

Źródło: M.Stonawski, s.114

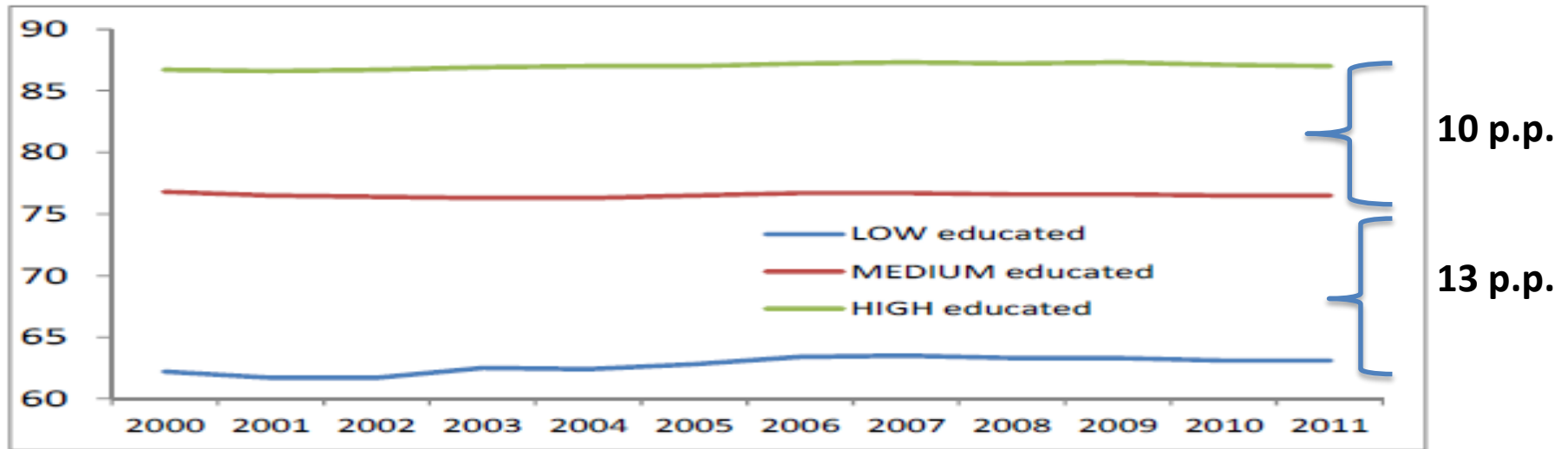
Poprawa **jakości** zasobów ludzkich nie rekompensuje ubytku **wielkości** tych zasobów (spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym) i **starzenia się ludności**; mimo postępu w stanie zdrowia, wykształceniu, zwiększeniu aktywności zawodowej i płodności **kapitał ludzki w Polsce będzie maleć**

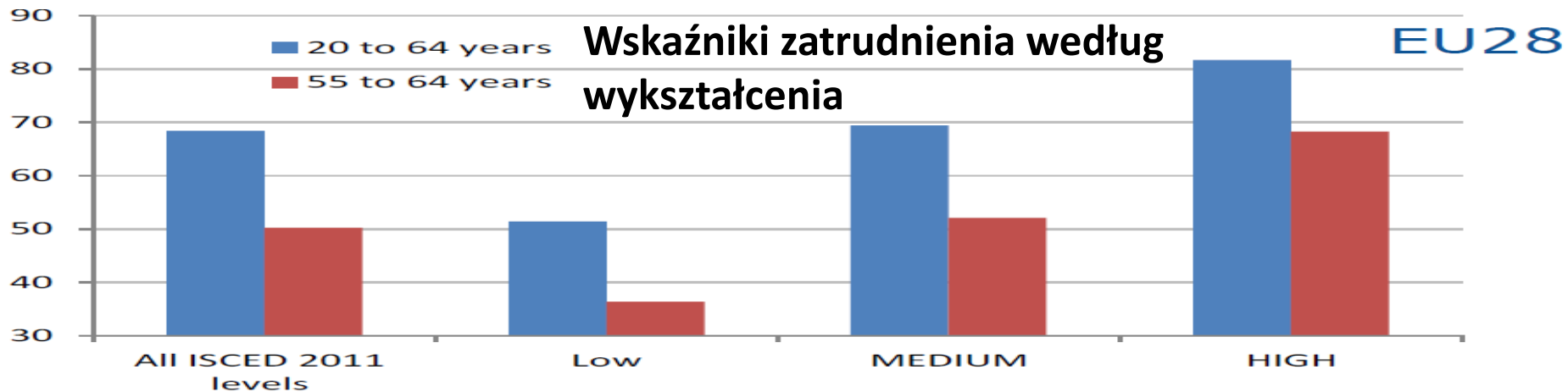
Szczególna rola wykształcenia wyższego jako głównego stymulatora wzrostu kapitału ludzkiego

Wykształcenie i aktywność zawodowa i zatrudnienie

Współczynniki aktywności zawodowej według wykształcenia (20-64 lata), UE 27

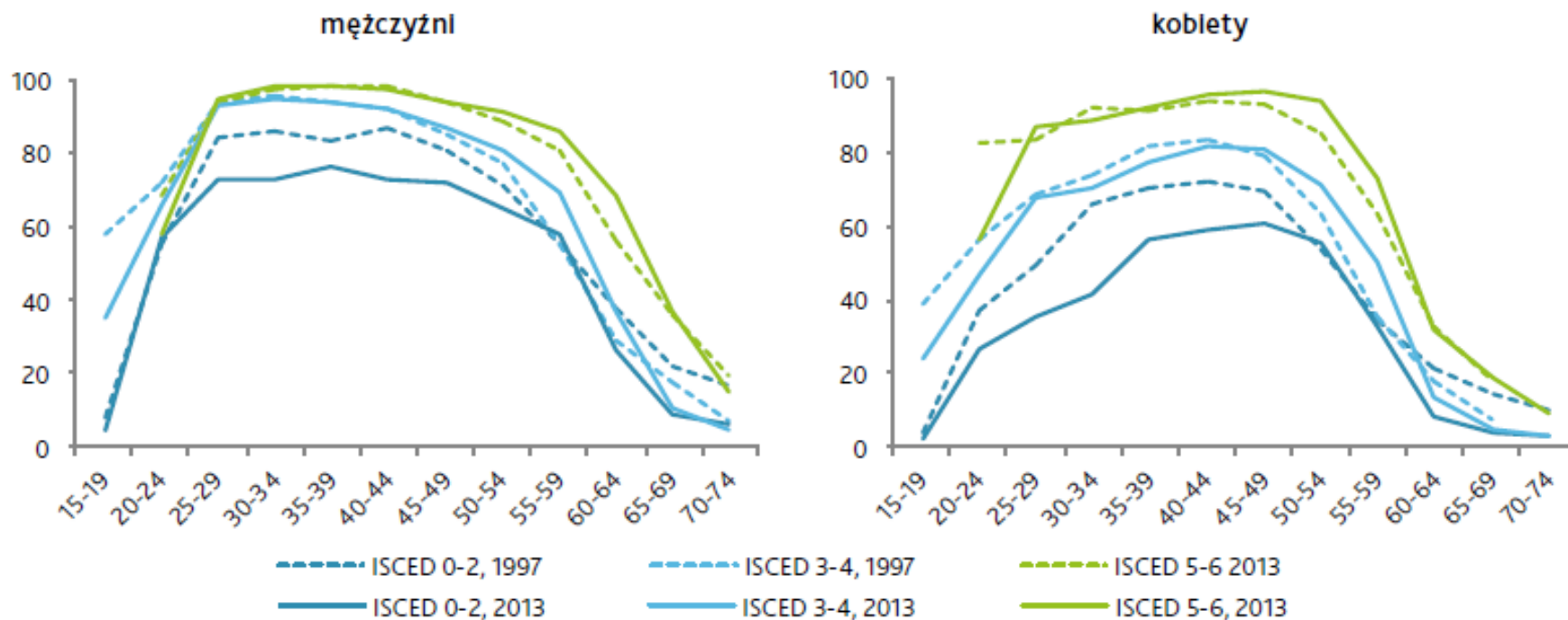
Źródło: J.Peschner & C. Fotakis, Growth potential of EU human resources and policy implications for future economic growth, Working Paper 3/2013, European Commission, s. 10

Źródło: J.Peschner, Structural drivers of activity and employment rates of older workers, Brussels, 12 December 2014.

Wykształcenie i aktywność zawodowa w Polsce

Zmiany wzorca aktywności zawodowej według płci i wykształcenia, 1997 i 2013

Uwagi: ISCED 0-2 – wykształcenie gimnazjalne lub niższe, ISCED 3-4: zasadnicze zawodowe, średnie, policealne, ISCED 5-6 – wykształcenie wyższe.

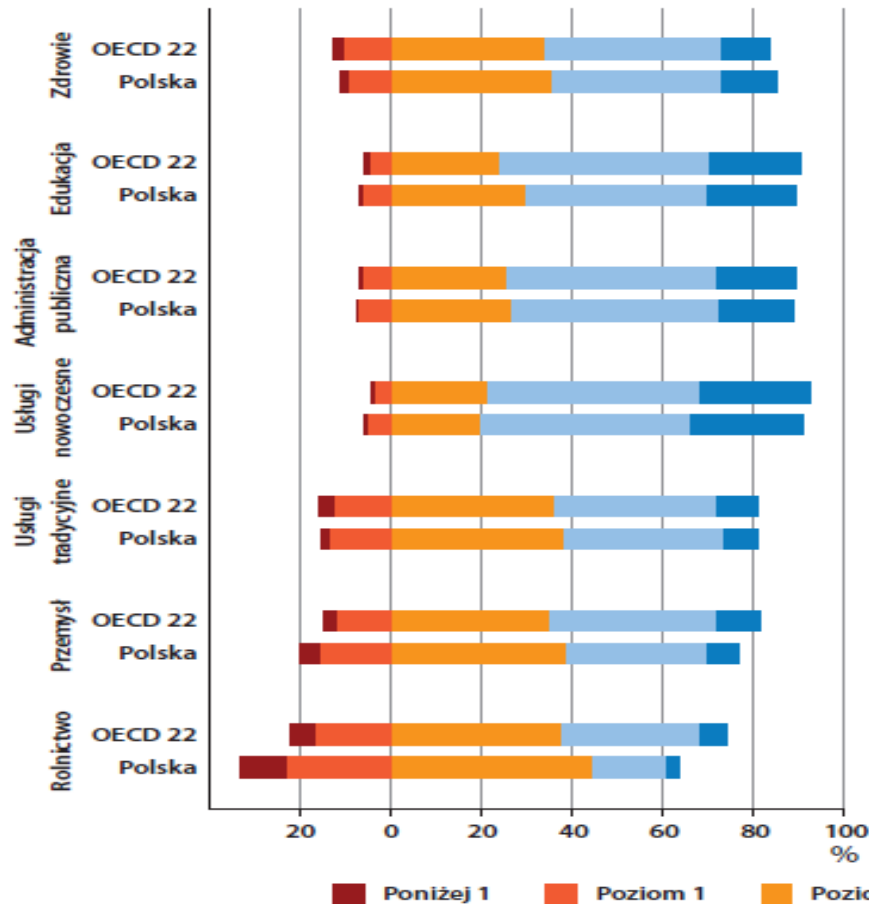
Źródło: Opracowanie własne.

Źródło: Instytut Badań Strukturalnych, Zatrudnienie w Polsce 2013, s.83

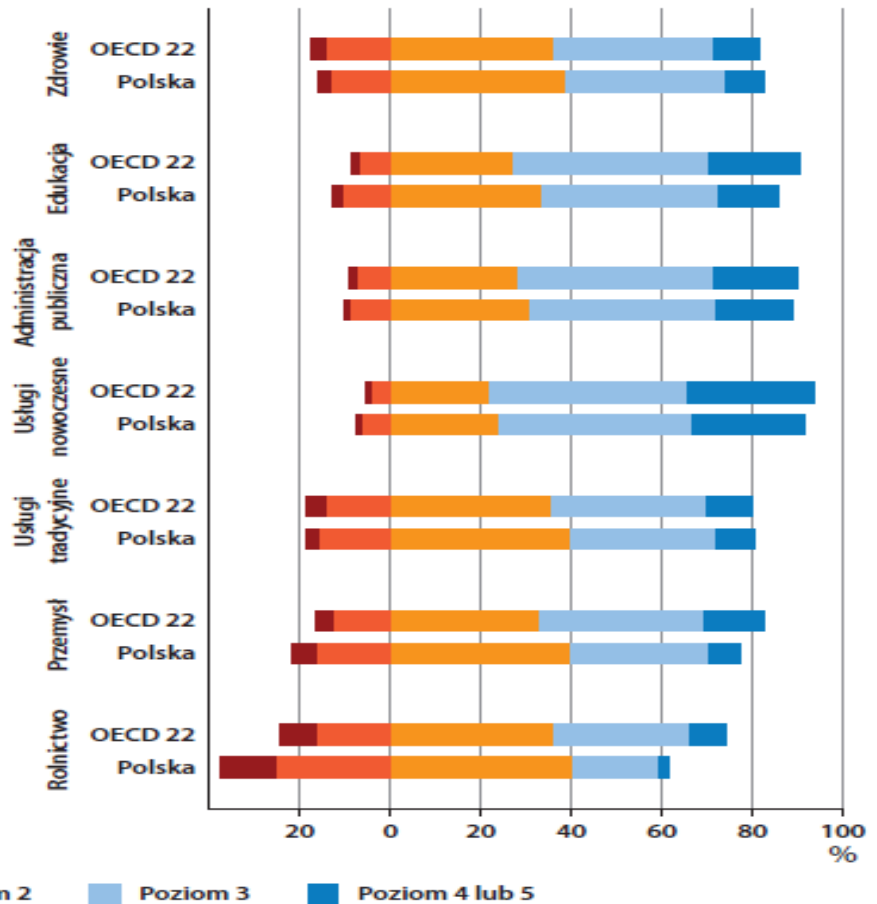
Umiejętności a sektor zatrudnienia

Osoby posiadające wysokie umiejętności (a zarazem wykształcenie) pracują w sektorach ważnych dla rozwoju: usługi nowoczesne, edukacja, administracja

Rozumienie tekstu

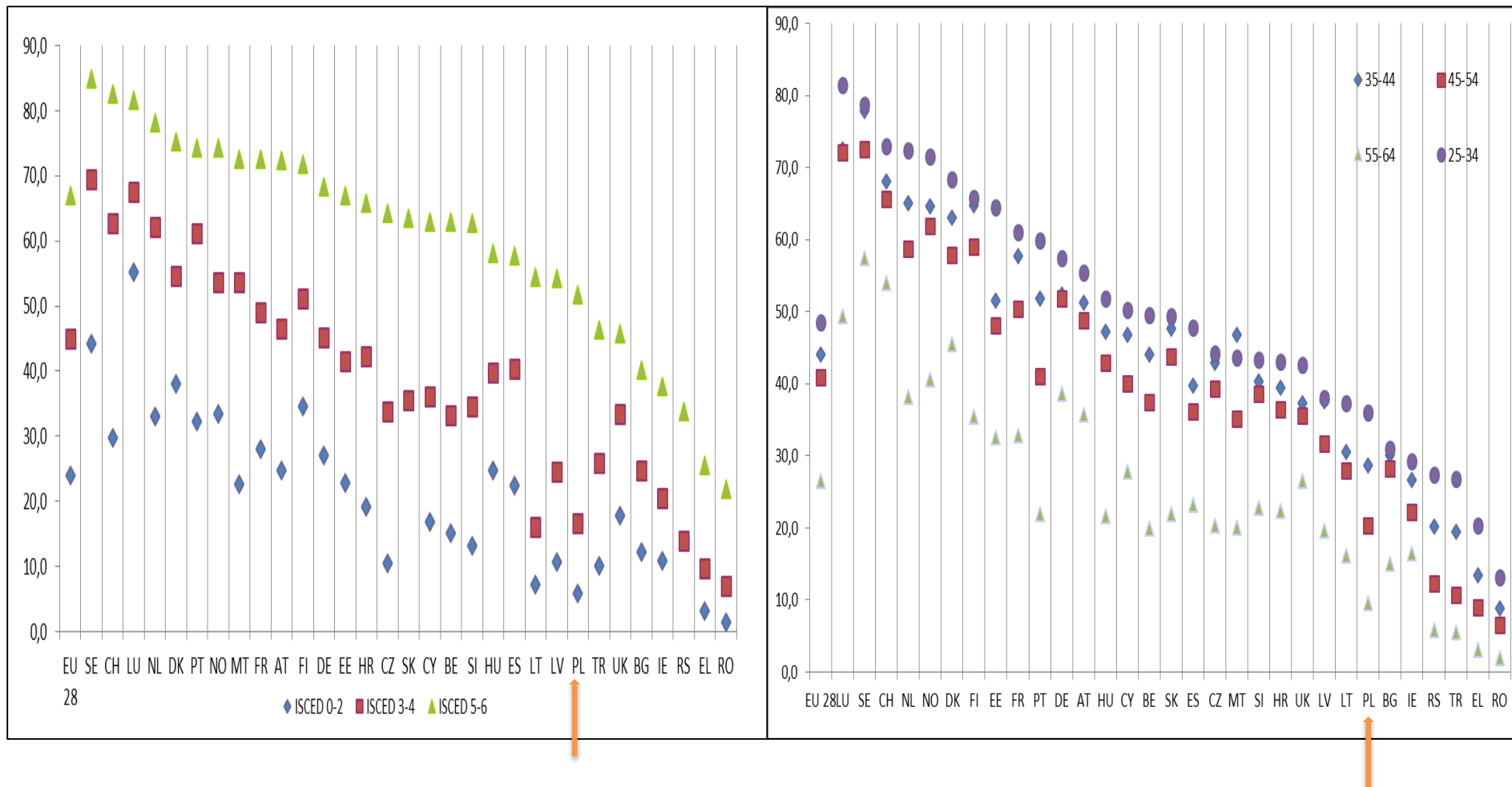

Rozumowanie matematyczne

Źródło: Burski, J., Chłoń-Domińczak, A., Palczyńska, M., Rynko, M., & Śpiewanowski, P. (2013). Umiejętności Polaków–wyniki Międzynarodowego Badania Kompetencji Osób Dorosłych (PIAAC).

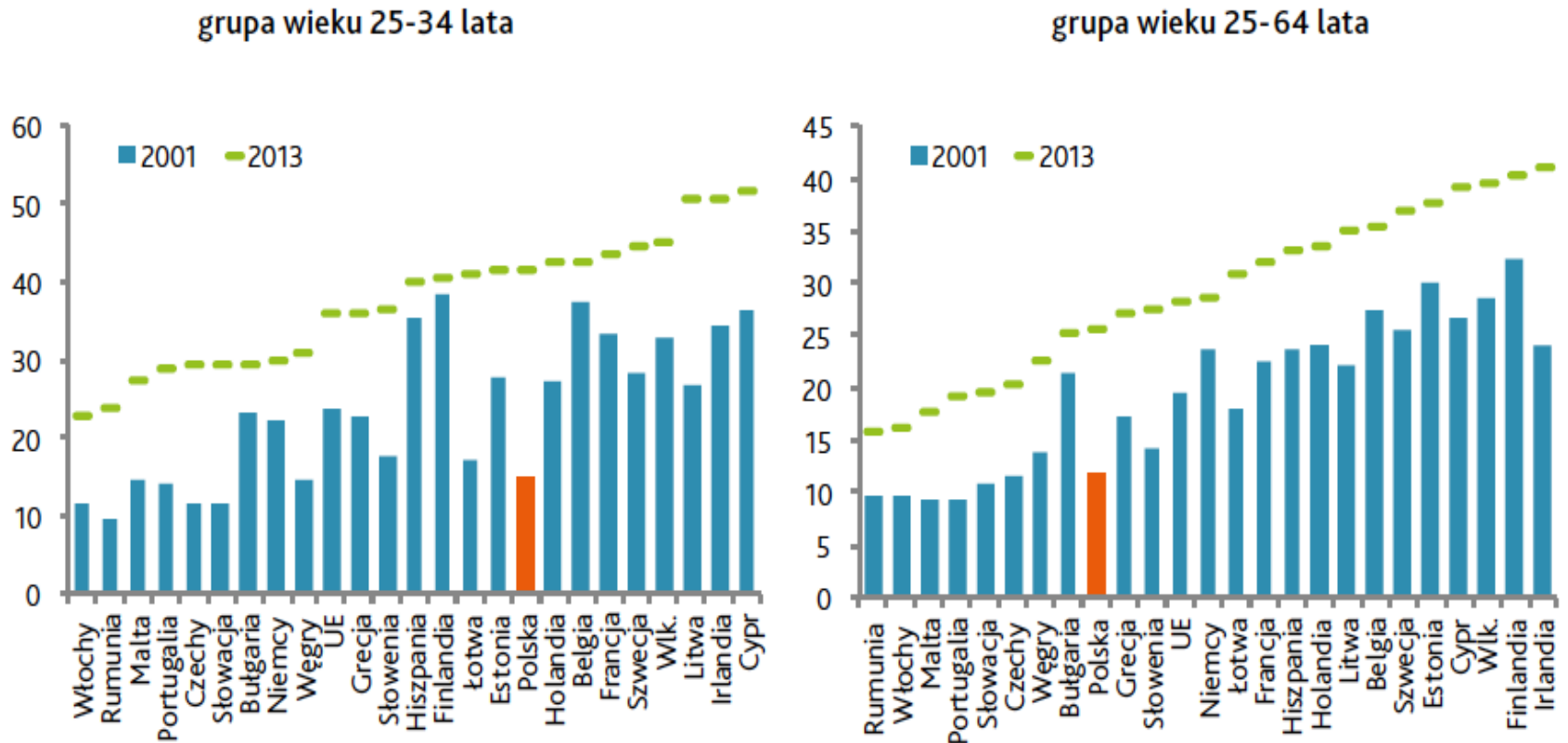
Wykształcenie a aktywność edukacyjna przez całe życie

Źródło: obliczenia własne, badanie Aktywności Edukacyjnej Dorosłych 2011

Odsetek osób posiadających wykształcenie wyższe w krajach UE w latach 2001 i 2013

Mimo awansu edukacyjnego (najmłodszych) Polaków luka wykształcenia między Polską a czołowymi krajami UE jest wyraźna

Źródło: Instytut Badań Strukturalnych, Zatrudnienie w Polsce 2013, s.62.

Podsumowanie

- nowa demografia Europy prowadzi do głębokich i trwałych przekształceń struktur wieku, które ograniczają możliwości wzrostu ekonomicznego w krajach UE (spadek zatrudnienia, spadek kapitału ludzkiego); ograniczenia te są szczególnie silne w Polsce i innych krajach Europy Środkowo-Wschodniej
- dla przeciwdziałania negatywnym dla wzrostu skutkom zmian ludnościowych kluczowe są wzrost aktywności zawodowej i zatrudnienia oraz poprawa produktywności, a te są zależne od poziomu wykształcenia i aktywności edukacyjnej dorosłych
- wykształcenie wyższe różnicuje zmiany pozostałych składowych kapitału ludzkiego w przebiegu życia, stymulując jego rozwój
- znaczenie inwestycji w wykształcenie wyższe szczególnie ważne w Polsce także ze względu na poziom aktywności zawodowej, lukę wykształcenia zasobów pracy i niską aktywność edukacyjną ludności dorosłej